

Monika Wiszniowska

Sam sobie Sterem

O TWÓRCZOŚCI STEFANA KISIELEWSKIEGO

UNIwersytet ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

**„Sam sobie sterem”
O twórczości
Stefana Kisielewskiego**

Monika Wiszniowska

**„Sam sobie sterem”
O twórczości
Stefana Kisielewskiego**

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego • Katowice 2025

RECENZJE

Magdalena Piechota

Tomasz Mizerkiewicz

Spis treści

7	_____	Słowo wstępne
11	_____	Rozdział 1 „Miałem tylko jedno życie”, czyli biografia Stefana Kisielewskiego
49	_____	Rozdział 2 „Kiedy spotkają się piśmiennicze nurty?” O twórczości Stefana Kisielewskiego
49	_____	2.1. Debiut i pisanie o muzyce
55	_____	2.2. Mistrzowie
60	_____	2.3. Publicystyka
61	_____	2.3.1. O sztuce
68	_____	2.3.2. O polityce
75	_____	2.3.3. O gospodarce
78	_____	2.3.4. Porachunki narodowe w publicystyce i prozie fabularnej
87	_____	2.4. Powieści
109	_____	2.5. Felietony
122	_____	2.5.1. „Pod włos”
126	_____	2.5.2. „Łopatą do głowy”
129	_____	2.5.3. „Gwoździe w mózgu”
134	_____	2.5.4. „Głową w ściany”
137	_____	2.5.5. „Bez dogmatu”
139	_____	2.5.6. „Wołanie na puszczy”
142	_____	2.5.7. „Widziane inaczej”
145	_____	2.5.8. „Sam sobie sterem”
149	_____	2.5.9. O „dyktaturze złagodzonej przez bałagan”, czyli jak opisać Polskę Ludową

155	_____	2.5.10.	„Kramiki i badylarstwo”, czyli jak propagować kapitalizm
158	_____	2.5.11.	„Bezsilność publicystyki”, czyli Kisiel z cenzurą i o cenzurze
164	_____	2.5.12.	„Kodeksy drobne”, czyli Kisiel – nauczyciel
167	_____	2.5.13.	„Rzeczy najmniejsze”
176	_____	2.6.	<i>Dzienniki</i>
191	_____		Bibliografia
203	_____		Indeks osób
209	_____		Summary

Słowo wstępne

W 2010 roku Katedra Krytyki Współczesnej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego zorganizowała konferencję poświęconą – rocznicowo – „pokoleniu 1910”, jak nazywał je Kazimierz Wyka, tudzież „formacji 1910”, jak chcieli organizatorzy konferencji. W wydanych rok później materiałach z tego wydarzenia Marta Wyka napisała we wstępie:

Nazywaliśmy członków tego pokolenia bądź fundamentalistami, bądź strażnikami kodeksu, czyli zwolennikami i wykonawcami pewnego zespołu imponderabiliów, bądź jeszcze prościej – że tak powiem, w cywilnym języku – nonkonformistami. Zastanawialiśmy się, jakie były efekty literackie i światopoglądowe tych postaw nonkonformistycznych, które bardzo często znajdowały się w stanie zagrożenia¹.

W przytoczonych zdaniach znalazło się kilka istotnych określeń: „strażnicy kodeksu”, „fundamentalści”, „nonkonformiści”. Wskazują one, że ludzie urodzeni około 1910 roku byli osobami niepospolitymi, albowiem przejawiali żywotne zainteresowanie sprawami publicznymi i częstokroć szli pod prąd głównych nurtów społeczno-politycznych bądź utartych schematów myślowych. Pokolenie/formację 1910

1 M. Wyka, *Wstęp*, w: *Formacja 1910. Świadkowie nowoczesności*, red. D. Kozicka, T. Cieślak-Sokołowski, Universitas, Kraków 2011, s. 7–8.

współtworzyły nieprzeciętne i znaczące jednostki: Witold Gombrowicz, Jerzy Andrzejewski, Konstanty Ildefons Gałczyński, Czesław Miłosz, Zbigniew Uniłowski, by wymienić tylko nazwiska – symbole z programowego tekstu Kazimierza Wyki *Tragiczność, drwina i realizm*², ponadto wybitni krytycy i teoretycy literatury, jak choćby sam Wyka, Ludwik Fryde, Stefan Żółkiewski...

Reprezentantem tego pokolenia był również pisarz, felietonista, krytyk, polityk i muzyk w jednej osobie – Stefan Kisielewski, słynny Kisiel. Jego felietony, publikowane przez całe dziesięciolecia na łamach „Tygodnika Powszechnego”, nie tylko opisywały ulotne życie bieżące, ale też zawierały szereg trafnych diagnoz społecznych, politycznych i moralnych. W minionych latach uczestnicy polskiego życia literackiego niejednokrotnie powtarzali skrzydlate słowa, których był autorem. Kisielewskiego obrazy, opinie i rozpoznania rzeczywistości weszły bowiem na trwałe do języka nie tylko polskiej inteligencji.

Rodzimi badacze co pewien czas wracają do spuścizny Stefana Kisielewskiego. Na rynku wydawniczym pojawiły się do tej pory: pozycje biograficzne (Jerzy Kisielewski, Jerzy Suszko, Mariusz Urbanek, Jerzy Waldorff), wywiady, w których bliżsi lub dalsi znajomi przybliżają postać felietonisty (Joanna Pruszyńska), wspomnienia o Kisielu, kompilacje jego wybranych tekstów z komentarzami autorów tych wyborów (Małgorzata Sopyło) oraz studia dorobku twórczego interpretowanego pod kątem idei (Michał Szyszka, Iwona Hofman), legendy literackiej (Monika Wiszniowska) – szczególnie: powieści (Miroslaw Ryszkiewicz) i felietonistyki (Monika Wiszniowska), a także muzykologii (Florian Dąbrowski, Małgorzata Gąsiorowska, Adam Wiatr).

W 2011 roku, czyli w setną rocznicę urodzin (i dwudziestą rocznicę śmierci) autora *Sprzysiężenia*, Uniwersytet Jagielloński zorganizował

2 Zob. K. Wyka, *Tragiczność, drwina i realizm*, „Twórczość” 1945, nr 3.

konferencję, której pokłosem stała się wieloautorska monografia *Dysonanse. Twórczość Stefana Kisielewskiego (1911–1991)*³. W tym samym roku podobną inicjatywę podjął Uniwersytet Warszawski. W serii poświęconej sylwetkom wybitnych postaci życia dziennikarskiego i literackiego została opublikowana monografia wieloautorska *Stefan Kisielewski. Kisiel 1911–1991–2011*⁴. Zgromadzone w obu książkach teksty oferują wieloaspektowe i różnorakie prezentacje wizerunków Kisielewskiego – człowieka wielu talentów i ważnego twórcy.

Do tej pory nie została podjęta próba autorskiego monograficznego ujęcia spuścizny autora słynnych felietonów. Książka niniejsza stanowi pierwszą propozycję tego rodzaju.

Czy warto po raz kolejny opowiedzieć o życiu, poglądach i twórczości Stefana Kisielewskiego? Nie mam żadnych wątpliwości, że warto, a nawet trzeba. Powodów jest kilka. Był on bodaj najbardziej lubianym, ale chyba najmniej słuchanym publicystą drugiej połowy XX wieku i nic nie wskazuje na to, by dziś miało być inaczej. Większość czytelników dostrzegała tylko jego cięty język, dowcipy i anegdoty. Kisiel był przez opiniotwórcze koła intelektualne i przez szerszą publiczność ceniony niesłuchanie – pisał Piotr Wierzbicki – ale jako kolorowa osobliwość, sympatyczna maskotka, która prawi takie zabawne rzeczy⁵. A przecież Jerzy Waldorff⁶, porównując Kisiela do dawnej siedziby królów polskich, do symbolu narodowego określającego przez wieki naszą tożsamość narodową, chciał nie tylko zwrócić uwagę na rolę, jaką odegrał w życiu społeczno-kulturalnym Polski

3 Zob. *Dysonanse. Twórczość Stefana Kisielewskiego (1911–1991)*, red. A. Hejmej, K. Hawryszków, K. Cudzych-Budniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011.

4 *Stefan Kisielewski. Kisiel 1911–1991–2011*, red. R. Habielski, M. Jabłonowski, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2011.

5 Za: M. Urbanek, *Kisiel*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1997, s. 220.

6 Zob. J. Waldorff, *Słowo o Kisielu*, Iskry, Warszawa 1994.

XX wieku. To porównanie miało na celu ukazanie go jako człowieka o niezłomnym charakterze i trwałym, niezmiennym światopoglądzie. Waldorff chciał także podkreślić, że w przypadku Kisielewskiego pomiędzy tym, jak żył, w co wierzył i co pisał, nie ma żadnej szczeliny, że słynny felietonista całym swoim życiem i twórczością dowodził, iż nawet w czasach niewolnych można być człowiekiem wolnym, odważnym, uczciwym i przenikliwym. Warto więc przypominać, że poza wywoływaniem uśmiechu na twarzy czytelnika Kisiel mówił rzeczy mądre i ważne. Warto raz jeszcze pochylić się nad jego niezwykłym życiorysem, nad całokształtem jego twórczości, a przede wszystkim przypomnieć fenomen, jakim były jego felietony, by dowieść, że nawet po latach ich treść pozostaje w znacznej mierze ponadczasowa.

Bibliografia

Literatura podmiotowa (w porządku chronologicznym)

Beletrystyka

- Sprzysiężenie*, Panteon, Warszawa 1947; Wydawnictwo Literackie, Kraków 1957; Iskry, Warszawa 1995, 1997; Prószyński Media, Warszawa 2012.
- Zbrodnia w dzielnicy północnej*, Księgarnia Gustowskiego, Poznań 1948; PAX, Warszawa 1957; Iskry, Warszawa 1990; Prószyński Media, Warszawa 2011.
- Miałem tylko jedno życie*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1958; Prószyński Media, Warszawa 2011.
- Opowiadania i podróże*, Znak, Kraków 1959.
- Przygoda w Warszawie*, [b. w.] 1959; Polska Fundacja Kulturalna, Londyn 1976; Myśl, Warszawa 1987; Wydawnictwo Literackie, Kraków 1989; Prószyński Media, Warszawa 2011.
- Historie żydowskie* (opowiadanie), „Kultura” [Paryż] 1960, nr 12; Prószyński Media, Warszawa 2011.
- Kobiety i telefon*, Czytelnik, Warszawa 1960; Prószyński Media, Warszawa 2011.
- Widziane z góry*, Instytut Literacki, Paryż 1967; Iskry, Warszawa 1989, 1997.
- Cienie w pieczarze*, Instytut Literacki, Paryż 1971; Errata, Szczecin 1987; Iskry, Warszawa 1991, 1997.
- Romans zimowy*, Instytut Literacki, Paryż 1972; Niezależna Oficyna Wydawnicza, Warszawa 1982; Wydawnictwo Polskie, Polski Dom Wydawniczy, Warszawa 1989.

- Śledztwo*, Instytut Literacki, Paryż 1974; Novum, Warszawa 1990.
Ludzie w akwarium, Instytut Literacki, Paryż 1976; Suplement, Szczecin 1981; Omnibus, Kościan 1990.
Podróż w czasie, Instytut Literacki, Paryż 1982; Myśl, Warszawa 1984; Iskry, Warszawa 1989; Prószyński Media, Warszawa 2011.
Wszystko inaczej, Plus, Londyn 1986; Oficyna Liberałów, Warszawa 1986, 1988; Puls Publications, Londyn 1986; Interim, Warszawa 1991; Prószyński Media, Warszawa 2013.
Zanim nadejdzie śmierć, Iskry, Warszawa 1995, 1997; Prószyński Media, Warszawa 2011.

Felietony

- Rzeczy male*, PAX, Warszawa 1956; Iskry, Warszawa 1998; Prószyński Media, Warszawa 2013.
100 razy głową w ściany. Felietony z lat 1945–1971, Éditions du Dialogue, Paryż 1972; Iskry, Warszawa 1996, 1997; Prószyński Media, Warszawa 2013.
Bezsilność publicystyki. O nadwiślańskim poplątaniu (felietony zdjęte przez cenzurę), Wszechnica Społeczno-Polityczna, Kraków 1983; Niezależna Oficyna Wydawnicza, Warszawa 1983.
Wołanie na puszczy, Niezależna Oficyna Wydawnicza, Warszawa 1987; Sowa, Warszawa 1987; Iskry, Warszawa 1997; Prószyński Media, Warszawa 2013.
Felietony pod choinkę, „Res Publica” 1987, nr 7; Prószyński Media, Warszawa 2012.
Lata pozłacane, lata szare. Wybór felietonów z lat 1945–1987, Znak, Kraków 1989; Prószyński Media, Warszawa 2014.
Felietony zdjęte przez cenzurę, Iskry, Warszawa 1998; Prószyński Media, Warszawa 2014.

Publicystyka

- Polityka i sztuka*, Wydawnictwo E. Kuthana, Warszawa 1949; Iskry, Warszawa 1998.

- Materii pomieszanie*, Odnova, Londyn 1973; Prószyński Media, Warszawa 2014.
- Stosunki państwo-kościół w PRL*, „Zeszyty Historyczne” 1974, nr 49.
- Czy istnieje walka o świat?*, Odnova, Londyn 1976; Wydawnictwo im. Konstytucji 3 Maja, Warszawa 1980; Kooperatywa Wydawnicza „Wyzwolenie”, [Warszawa] 1980; Editions Spotkania, Paryż 1983.
- Moje dzwony trzydziestolecia*, Polonia Book Store and Publishers, Chicago 1978; Prószyński Media, Warszawa 2014.
- Na czym polega socjalizm?*, Odnova, Londyn 1979; Wydawnictwo im. Konstytucji 3 Maja, [Warszawa] 1979; Latarnia, Gdynia 1981; Niezależne Wydawnictwo Chłopskie, Warszawa 1981; Respublica, [Lublin] 1986; Maximum, Poznań 1990.
- Z literackiego lamusa*, Znak, Kraków 1979; Iskry, Warszawa 2000; Prószyński Media, Warszawa 2014.
- Wspomnienia polityczne*, Krąg II, Warszawa 1983; V, Kraków 1984.
- Bez cenzury*, CDN, Warszawa 1983; Editions Spotkania, Paryż 1987.
- Wstęp do programu opozycji*, Myśl, Oficyna Liberałów, Warszawa 1984; Wydawnictwo im. gen. „Nila” Fieldorfa, Warszawa 1984.
- Pałę Zachód*, Story, Kościan 1990.
- Publicystyka przedwojenna*, Iskry, Warszawa 2001.
- Dzienniki okresu transformacji. Nieznane felietony Kisiela (1988–1991) odnalezione za Atlantykiem*, wyb. i oprac. W. Białasiewicz, J.M. Fijor, Fijorr Publishing Company, Warszawa 2016.

Publicystyka muzyczna

- Poematy symfoniczne Ryszarda Straussa*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1955; Prószyński Media, Warszawa 2012.
- Z muzyką przez lata*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1957; Prószyński Media, Warszawa 2012.
- Gwiazdodobiór muzyczny*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1958, 1959, 1972, 1982; Iskry, Warszawa 1996, 1997; Prószyński Media, Warszawa 2012.
- Grażyna Bacewicz i jej czasy*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1964; Prószyński Media, Warszawa 2012.

- Nasze muzyczne dwudziestolecie (Reportaż fotograficzny z lat 1944–1964)*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1965.
- Z muzycznej międzyepoki*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1966; Prószyński Media, Warszawa 2012.
- Zbigniew Drzewiecki*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1973; Prószyński Media, Warszawa 2012.
- Muzyka i mózg*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1974; Prószyński Media, Warszawa 2012.

Pozostała twórczość

- Rzeczy najmniejsze*, Michalineum, Warszawa–Kraków 1988.
- Według alfabetu*, Biblioteka Polityki Polskiej „Wola”, Warszawa 1988; Bra-ma, Warszawa 1989.
- Abecadło Kisiela*, Interim, Warszawa 1990; Iskry, Warszawa 1997; Prószyński Media, Warszawa 2011.
- Testament Kisiela. Ze Stefanem Kisielewskim rozmawia Piotr Gabryel*, Agencja Wydawniczo-Reklamowa „Wprost”, Poznań 1992; Prószyński Media, Warszawa 2011.
- Dzienniki*, Iskry, Warszawa 1996, 1998, 2001.

Książki o Stefanie Kisielewskim

- Dąbrowski F., *Stefan Kisielewski*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Poznań 1995.
- Dysonanse. Twórczość Stefana Kisielewskiego (1911–1991)*, red. A. Hejmej, K. Hawryszków, K. Cudzych-Budniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011.
- Gąsiorowska M., *Kisielewski*, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 2011.
- Hofman I., *Dwugłos o PRL-u. Dzienniki Stefana Kisielewskiego i Mariana Brandysa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000.
- Kisiel. Joanna Pruszyńska rozmawia o Stefanie Kisielewskim z Andrzejem Bardeckim [et al.]*, Wydawnictwo Książkowe Twój Styl, Warszawa [1997].

- Kisiel Wprost. 10 lat nagród Kisielea*, „Wprost”, W.A.B., Poznań–Warszawa 1999.
- Kisielewski J., *Pierwsza woda po Kisielu. Historie rodzinne*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2014.
- Mateja M., *Mowa umowna. O felietonach Kisielea*, Dom Wydawniczy Duet, Toruń 2012.
- Ryszkiewicz M., *Forma ideologii – ideologia formy. O powieściach Stefana Kisielewskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2003.
- Stefan Kisielewski. Kisiel 1911–1991–2011*, red. R. Habielski, M. Jabłonowski, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2011.
- Stefan Kisielewski. Reakcjonista. Autobiografia intelektualna*, wyb. M. Sopyło, Ośrodek Karta, Warszawa 2021.
- Suszko J., *Donosy na Kisielea. Zeznania kandydata na donosiciela*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2006.
- Szyszkla M., *Droga klerka. Filozofia sztuki Stefana Kisielewskiego*, Universitas, Kraków 2010.
- Urbanek M., *Kisiel*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1997.
- Urbanek M., *Kisielewscy*, Iskry, Warszawa 2006.
- Waldorff J., *Słowo o Kisielu*, Iskry, Warszawa 1994.
- Wiatr A., *Stefan Kisielewski jako krytyk muzyczny*, „Atut” Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, Wrocław 2006.
- Wiszniewska M., *Stańczyk Polski Ludowej. Rzecz o Stefanie Kisielewskim*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 2004.
- Wiszniewska M., *Sztuka felietonu Stefana Kisielewskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2013.

Opracowania

- Adamczyk K., *Dziennik jako wyzwanie. Lechoń, Gombrowicz, Herling-Grudziński*, Oficyna Wydawnicza Parol, Kraków 1994.
- Baczyński M., Piasecki M., *Wielość Kisielei*, „Gazeta Wyborcza” 28.10.1997.
- Bałowski M., *Aforyzm w perspektywie genologicznej i dyskursywnej*, w: *Aforyzm europejski. Studia i szkice*, red. A. Jarzyna, J. Jęcz, M. Junkiert [i in.], Pasaże, Kraków 2015.

- Bardecki A., *Zawsze jest inaczej*, Znak, Kraków 1995.
- Bereś W., Skoczylas J., *Kisielistyka, czyli przepis na felieton doskonały*, „Gazeta Wyborcza” 29.09.2001.
- Boniecki A., *Kisiel u Papieża*, „Tygodnik Powszechny” 1991, nr 91.
- Broński M., [właśc. W. Skalmowski], *O felietonach Kisielela*, „Kultura” [Paryż] 1973, nr 3.
- Broński M., [właśc. W. Skalmowski], *Przystanki w czasie (O powieściach Stefana Kisielewskiego)*, „Zeszyty Literackie” 1993, nr 1.
- Broński M., [właśc. W. Skalmowski], *Stefan Kisielewski – powieściopisarz*, „Kultura” [Paryż] 1977, nr 6.
- Broński M., [właśc. W. Skalmowski], *Wyszalnia*, „Kultura” [Paryż] 1997, nr 9.
- Burek T., *Zanim dzieła zebrane ukażą się w Warszawie... czyli Stefana Kisielewskiego przymiarka do Historii*, w: Tegoż, *Żadnych marzeń*, Oficyna Wydawnicza „Pokolenie”, Warszawa 1989.
- Chudziński E., *Felieton. Geneza i ewolucja gatunku*, w: *Dziennikarstwo i świat mediów*, red. Z. Bauer, E. Chudziński, Universitas, Kraków 2004.
- Czapliński P., *Ślady przełomu*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1997.
- Czermińska M., *Autobiograficzny trójkąt: świadectwo, wyznanie i wyzwanie*, Universitas, Kraków 2000.
- Danielewiczowa M., *Kisiel*, „Wiadomości”, [Londyn] 1960, nr 26.
- Delaperrière M., *Świadectwo jako problem literacki*, „Teksty Drugie” 2006, nr 3.
- Dębowska A.S., *Stefan Kisielewski: pisarz, felietonista, ale przede wszystkim – kompozytor. Posłuchaj jego muzyki*, „Gazeta Wyborcza” dodatek „Kultura” 23.02.2016.
- Dziennik, czyli osobnik. O Dziennikach Stefana Kisielewskiego rozmawiają Przemysław Czapliński i Piotr Śliwiński*, w: *Kontrapunkt. Rozmowy o książkach*, Poznań 1999.
- Eisler J., *Marzec 1968: geneza, przebieg, konsekwencje*, PWN, Warszawa 1991.
- Formacja 1910. Świadkowie nowoczesności*, red. D. Kozicka, T. Cieślak-Sokołowski, Universitas, Kraków 2011.
- Gabryel P., *Wstęp*, w: *Testament Kisielela. Ze Stefanem Kisielewskim rozmawia Piotr Gabryel*, Agencja Wydawniczo-Reklamowa „Wprost”, Poznań 1992.

- Gawliński S., *Stalinizm z oddali – powieści polityczne Tomasza Stalińskiego, Piotra Guzego i Andrzeja Chciuka*, w: Tegoż, *Polityczne obowiązki. Odmianny powojennej prozy politycznej w latach 1945–1975*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1993.
- Głowiński M., *Aforyzmy, fraszki, liryki*, w: Tegoż, *Intertekstualność, groteska, parabola. Szkice ogólne i interpretacje*, Universitas, Kraków 2000.
- Głowiński M., *Powieść a dziennik intymny*, w: Tegoż, *Narracje literackie i nieliterackie*, Universitas, Kraków 1997.
- Gołubiew A., „Sprzysiężenie” Stefana Kisielewskiego, „Tygodnik Powszechny” 1947, nr 2.
- Gondowicz J., *Zachowane w Kisielu*, „Tygodnik Powszechny” 1995, nr 42.
- Graczyk R., *Nie skrzywdziłem Kisiele*, „Gazeta Wyborcza” 19.01.2002.
- Hall A., *Kisiel jak żywy*, „Gazeta Wyborcza” 4.01.1997.
- Herling-Grudziński G., *Dziennik pisany nocą 1982–1992*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2018.
- Hertz P., *Gra tego świata*, Biblioteka „Więzi”, Warszawa 1997.
- Hertz P., *O Dziennikach Stefana Kisielewskiego*, „Więź” 1997, nr 5.
- Jagiello M., *Próba rozmowy. Szkice o katolicyzmie odrodzeniowym i „Tygodniku Powszechnym” 1945–1953*, T. 1: *Rodowód*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2001.
- Jagiello M., *Próba rozmowy. Szkice o katolicyzmie odrodzeniowym i „Tygodniku Powszechnym” 1945–1953*, T. 2: *„Tygodnik Powszechny” i komunizm 1945–1953*, Biblioteka Narodowa, Warszawa 2001.
- Jarocki R., *Czterdzieści pięć lat w opozycji*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1990.
- Jarosński Z., *Pokolenia literackie*, w: *Słownik literatury polskiej XX wieku*, Red. A. Brodzka, M. Puchalska, M. Semczuk, A. Sobolewska, E. Szary-Matywiecka, Ossolineum, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992.
- Jestem tylko felietonistą. Zbigniewowi Bauerowi, Edwardowi Chudzińskiemu, Włodzimierzowi Rydzewskiemu wywiadu udzielił Stefan Kisielewski*, „Zdanie” 1988, nr 7/8.
- Karpiński M., *Kisiel, czyli opowieść o kilku lękach*, „Tygiel Kultury” 1997, nr 1/2.
- Karpiński W., *Prywatna historia wolności*, Iskry, Warszawa 1997.

- Katz Hewetson J., *A Kiesel został tak jak był Kisielem*, „Kultura” [Paryż] 1980, nr 7–8.
- Kętrzyński W., *Warszawa 1944*, „Tygodnik Powszechny” 1945, nr 21.
- Klejnocki J., *Pod czujnym okiem cenzora*, „Miesięcznik Literacki” 1977, nr 6.
- Kosowska E., *O felietonie*, w: *Publicystyka – literatura*, red. H. Ludorowska, L. Ludorowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2000.
- Kot W., *Diagnosta epoki*, „Wprost” 1997, nr 49.
- Kott J., *Postęp i głupstwo*, T. 1: *Publicystyka, notatki z podróży: 1945–1956*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1956.
- Koźniewski K., *Heretyk na ambonie*, w: *Tegoż, Przekorni*, Iskry, Warszawa 2000.
- Koźniewski K., *Recenzja książki S. Kisielewskiego „Rzeczy małe”*, „Kwartalnik Prasoznawczy” 1957, nr 4.
- Krakowiak M., *Katastrofizm – personalizm – realizm. O krytyce literackiej Kazimierza Wyki w latach 1932–1948*, Universitas, Kraków 2001.
- Krakowiak M., *O „Tragiczności, drwinie i realizmie” Kazimierza Wyki z perspektywy półwiecza*, w: *Z problemów literatury i kultury XX wieku. Prace ofiarowane Tadeuszowi Kłakowi*, red. S. Zabierowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2000.
- Kubiak Z., *Polska Stefana Kisielewskiego*, „Tygodnik Powszechny” 1991, nr 43.
- Laub G., *Mały traktat o aforyzmach*, przeł. E. Witwicka, „Świat” 1966, nr 10.
- Lejeune Ph., *Koronka. Dziennik jako seria datowanych śladów*, tłum. M. i P. Rodakowie, „Pamiętnik Literacki” 2006, z. 4.
- Lewandowski J., *Wieczny kieselizm*, „Wprost” 2001, nr 39.
- Łopatyńska L., *Dziennik intymny, jego odmiany i przemiany*, „Prace Polonistyczne” 1950, seria VIII.
- Łukaszewicz M., *Kiesel niepospolity*, „Literatura” 1997, nr 4.
- Maciąg K., *Stefanie, jak mogłeś!? O Dziennikach Stefana Kisielewskiego*, „Fraza” 1997, nr 4.
- Maziarski J., *Narracja felietonu*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1976, nr 3.

- Michałowski P., *Miniatura poetycka*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 1999.
- Michnik A., *Moje typy*, „Gazeta Wyborcza” 21–22.06.2008.
- Miłosz C., *Same pochwały*, „Kultura” [Paryż] 1960, nr 3.
- Nasiłowska A., *Literatura okresu przejściowego 1975–1996*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Nycz R., *Literatura polska w cieniu cenzury (wykład)*, „Teksty Drugie” 1998, nr 3.
- Ojciec [Stefan Kisielewski], w: J. Siedlecka, *Wypominki*, Iskry, Warszawa 2001.
- Okopień-Sławińska A., *Dyskusja*, w: *Literatura i władza*, red. B. Wojnowska, Instytut Badań Literackich, Warszawa 1996.
- Orwell G., *Rok 1984*, przeł. T. Mirkowicz, DeAgostini, Warszawa 2001.
- Orzechowski K., *Kisiel jako aforysta*, w: S. Kisielewski, *Rzeczy najmniejsze*, Michalineum, Warszawa 1988.
- Piasecki M., *Insze tam były treści*, „Gazeta Wyborcza” dodatek „Książki” 1996, nr 3.
- Pilch J., *Felieton. Komentarze do otaczającej doraźności*, w: *Biblia dziennikarstwa*, red. A. Skworz, A. Niziołek, Znak, Kraków 2010.
- Pilch J., *Język, gęba i Kisiel*, „Tygodnik Powszechny” 1990, nr 12.
- Piwowarczyk J., *Wobec nowego czasu*, Znak, Kraków 1985.
- Polony L., *O pisarstwie Stefana Kisielewskiego i humanizmie muzyki*, w: *Me-los, logos, etos. Materiały sympozjum poświęconego twórczości Floriana Dąbrowskiego, Stefana Kisielewskiego, Zygmunta Mycielskiego*, Warszawa, 29–30 listopada 1985, Związek Kompozytorów Polskich, red. K. Tarnawska-Kaczorowska, Warszawa 1987.
- Polony L., *Powikłania ideologii estetycznych w powojennym pięćdziesięcioleciu*, w: *Muzyka polska 1945–1995. Materiały sesji naukowej*, red. K. Droba, T. Malecka, K. Szwałgier, Akademia Muzyczna, Kraków 1996.
- Powieść ma się kiepsko. Z Janem Błońskim rozmawia G. Łęcka*, „Polityka” 1998, nr 41.
- Realisci z wyobraźnią. Kultura 1976–2000*, red. T. Dunin, E. Muszyńska, A. Peciak, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2007.

- Rodak P., *Między zapisem a literaturą. Dziennik polskiego pisarza w XX wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2011.
- Rok bez Kisiela. Wielkiego publicystę, pisarza i kompozytora wspominają przyjaciele i współpracownicy, „Życie Warszawy” 26–27.09.1992.
- Skwarnicki M., Głosy do Kisiela, „Tygodnik Powszechny” 1962, nr 8.
- Socjusz [właśc. Z. Najder], *Polskie kwadratury koła*, „Kultura” [Paryż] 1980, nr 6.
- Starowieyska-Morstinowa Z., *Klerk wojujący (Rozmowa z Julianem Bendą)*, „Tygodnik Powszechny” 1948, nr 13–14.
- Starowieyska-Morstinowa Z., *Paradoksy Kisiela*, „Tygodnik Powszechny” 1960, nr 6.
- Starowieyska-Morstinowa Z., *Rzeczy małe, czy wielkie*, „Tygodnik Powszechny” 1957, nr 11.
- Stasiński P., *Poetyka i pragmatyka felietonu*, Ossolineum, Wrocław 1982.
- Stomma L., *Felieton. Swego rodzaju szlachectwo*, w: *Biblia dziennikarstwa*, red. A. Skworz, A. Niziołek, Znak, Kraków 2010.
- Sulikowski A., *Kisiel literacki, „Twórczość”* 1981, nr 7.
- Suszko J., *Wakacyjne opowieści o Kisielu*, cz. III: *Czerwony wiatraczek*, „Tygodnik Powszechny” 1990, nr 34.
- Szaruga L., *Pisarz, którego nie ma*, w: *Literatura źle obecna (rekonesans). Materiały z konferencji naukowej Instytutu Badań Literackich*, Polonia Book Fund, Londyn 1984.
- Szaruga L., *Powinności literatury i inne szkice krytyczne*, Universitas, Kraków 2008.
- Szpakowska M., *Kisielewski, powieści dla dorosłych*, w: *Literatura źle obecna (rekonesans). Materiały z konferencji naukowej Instytutu Badań Literackich*, Polonia Book Fund, Londyn 1984.
- Śmieja W., *Prześniona rewolucja polskiej męskości – o „Sprzysiężeniu” Stefana Kisielewskiego*, „Autobiografia. Literatura. Kultura. Media” 2016, nr 1.
- Tischner J., *Homo sovieticus między Jasną Górą a Wawelem*, „Tygodnik Powszechny” 1990, nr 18.
- Tubielewicz Mattsson D., *Polska krytyka socrealistyczna jako narzędzie władzy*, Uppsala University Library, Uppsala 1997.

- Wieczna melodia życia. Z Basilem Kerskim rozmawia Agnieszka Drotkiewicz*, „Dwutygodnik” 2010, nr 27, <https://www.dwutygodnik.com/arttykul/995-wieczna-melodia-zycia.html> [dostęp: 12.11.2018].
- Woźniakiewicz-Dziadosz M., *Dyskursywna powieść Stefana Kisielewskiego „Wszystko inaczej”. Opis formy otwartej*, w: *Formy dyskursu w powieści*, red. M. Woźniakiewicz-Dziadosz, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 1997.
- Wyka K., *Tragiczność, drwina i realizm*, „Twórczość” 1976, nr 6.
- Wysłouch S., *Techniki powieści politycznej*, „Almanach Humanistyczny” 1989, nr 10.
- Zaworska H., *Szczerść aż do bólu*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1998.
- Zebranie warszawskich literatów*, „Kultura” [Paryż] 1968, nr 4.
- Zimand R., *Czas normalizacji. Szkice czwarte*, Aneks, Londyn 1989.
- Zimand R., *Diarysta Stefan Ż.*, Ossolineum, Wrocław 1990.
- Ziomek J., *Komizm – spójność teorii i teoria spójności*, w: Tegoż, *Powinowactwa literatury*, PWN, Warszawa 1980.
- Ziomek J., *Powieść polityczna, powieść o polityce*, „Pamiętnik Literacki” 1964, nr 4.
- Żakowski J., *Anatomia smaku, czyli rozmowy o losach zespołu „Tygodnika Powszechnego” w latach 1953–1956*, Wolne Pismo „Most”, Warszawa 1988.
- Żakowski J., *Pół wieku pod włos, czyli życie codzienne „Tygodnika Powszechnego” w czasach heroicznych*, Znak, Kraków 1999.

Indeks osób

- Adamczyk Kazimierz 176, 195
Ambroziak Natalia 147
Andrzejewski Jerzy 8, 16, 33, 93
- Bacewicz Grażyna 26
Baczyński Marcin 195
Balowski Mieczysław 168, 195
Balzac de Honoré 136
Barańczak Stanisław 115
Bardecki Andrzej, ks. 18, 196
Bareja Stanisław 152
Bartyzel Jacek 30, 40, 41, 68, 72
Bauer Zbigniew 13, 111, 196
Beck Józef 183
Benda Julien 58
Bereś Witold 196
Berezowski Maksymilian 143
Białasiewicz Wojciech 45
Bierut Bolesław 32
Błoński Jan 180, 199
Boniecki Adam 196
Borejsza Jerzy 63, 100
Boulanger Nadia 13
Brandys Kazimierz 83, 125, 178
Brandys Marian 93, 178, 187
Broniarek Zygmunt 143
Brzozowski Stanisław 16
Burek Tomasz 196
- Caldwell Erskine 136
Carter Jimmy 185
Chomiński Józef M. 53
Chopin Fryderyk 51
Chudziński Edward 13, 111, 196
Cieślak-Sokołowski Tomasz 7, 16, 196
Conrad Joseph, właśc. Józef Teodor Konrad Korzeniowski 56, 57, 64, 66
Cudzych-Budniak Katarzyna 9, 26, 51, 194
Custine Astolphe de 140
Cyrankiewicz Józef 33, 183
Czapliński Przemysław 93, 196
Czapska Maria 18
Czermińska Małgorzata 176, 177, 196
- Danilewiczowa Maria 196
Dąbrowski Florian 8, 194
Dejmek Kazimierz 33, 182
Delaperrière Maria 176, 196
Dębowska Anna 26, 196
Dmowski Roman 13
Doroszewski Witold 13
Dos Passos John 136
Drecki Ryszard 143

- Dreiser Theodore 136
 Drewnowski Tadeusz 84
 Droba Krzysztof 50
 Drotkiewicz Agnieszka 136, 201
 Dunin Teresa 77, 199
 Dybciak Krzysztof 87, 116
 Dygat Stanisław 83
 Dziadek Magdalena 26, 51

 Eile Marian 18
 Eisler Jerzy 34, 182, 196

 Faulkner William 136
 Flaubert Gustave 136
 Ford Gerald Rudolf 185
 Fryde Ludwik 8

 Gabryel Piotr 44, 46, 194, 196
 Gałczyński Konstanty Ildefons
 8, 86
 Gawliński Stanisław 108, 197
 Gąsiorowska Małgorzata 8, 25, 49,
 51, 55, 194
 Giedroyc Jerzy 14, 32, 40, 50, 60,
 105, 140, 167, 187
 Gierek Edward 37, 38, 96, 100
 Głowiński Michał 172, 173, 176, 197
 Gojawczyńska Pola 64
 Gołubiew Antoni 18, 87, 93
 Gombrowicz Witold 8, 34
 Gomułka Władysław 28, 35, 37, 96,
 100
 Gondowicz Jan 164, 197
 Gosk Hanna 63
 Graczyk Roman 197
 Grzeniewski Ludwik Bohdan 81

 Habielski Roman 9, 195
 Hall Aleksander 73, 197
 Hawryszków Kama 9, 26, 51,
 194
 Hejmej Andrzej 9, 26, 51, 113,
 194
 Hennelowa Józefa 18
 Herling-Grudziński Gustaw 82, 83,
 165, 197
 Hertz Paweł 83, 121, 165, 188,
 197
 Hertz Zofia 173
 Heydel Adam 39
 Hindemith Paul 51
 Hintz Lidia 15
 Hitler Adolf 127
 Hofman Iwona 8, 187, 194

 Irzykowski Karol 58, 59

 Jabłonowski Marek 9, 195
 Jagiełło Michał 18, 67, 197
 Jarocki Robert 18, 22, 80, 197
 Jarosiński Zbigniew 17, 197
 Jarzyna Anita 168, 195
 Jasienica Paweł, właśc.
 Lech Beynar 18, 33
 Jastrun Mieczysław 33
 Jaszczuk Bolesław 100
 Jeziorański Jan Nowak 35
 Jęcz Jadwiga 168, 195
 Junkiert Maciej 168, 195

 Kaden-Bandrowski Juliusz 92
 Kaliski Bartosz 147
 Karpiński Wojciech 120, 197

- Katz Hewetson Janina 198
 Kerski Basil 136, 201
 Kętrzyński Wojciech 78, 198
 Kijowski Andrzej 34, 178
 Kisielewska Salomea 12
 Kisielewska-Sławińska Krystyna 178
 Kisielewski Jan August 12
 Kisielewski Jerzy 15, 32, 33, 178, 195
 Kisielewski Waław 15, 16, 41
 Kisielewski Zygmunt 12
 Kleiner Juliusz 63
 Klejnocki Jarosław 198
 Kociolek Stanisław 100
 Konarski Stanisław 164
 Konwicky Tadeusz 93
 Korwin-Mikke Janusz 45
 Kosowska Ewa 111, 198
 Kot Wiesław 178, 198
 Kotarbiński Tadeusz 132
 Kott Jan 16, 63, 66, 125, 198
 Kozicka Dorota 7, 16, 196
 Koźniewski Kazimierz 21, 97, 164, 198
 Krakowiak Małgorzata 63, 108, 198
 Krasicky Ignacy 143
 Krasicky Ignacy, bp 164
 Krasieński Andrzej 132
 Król Marcin 37, 38
 Król Marek 47
 Krzysztoń Jerzy 154
 Kubiak Zygmunt 47, 198
 Kuroń Jacek 36
 Lange Oskar 155
 Laub Gabriel 174, 198
 Lec Stanisław Jerzy 172
 Lejeune Philippe 176, 198
 Lem Stanisław 179
 Leśmian Bolesław 163
 Lewandowski Janusz 47, 198
 Lewis Sinclair 136
 Lippman Walter 24
 Lissa Zofia 53, 125
 Liszt Franz 51
 Ludorowska Halina 111
 Ludorowski Lech 111
 Łęcka Gabriela 180, 199
 Łopatynska Lidia 176, 138
 Łozieński Włodzimierz 143
 Łukaszewicz Michał 198
 Maciąg Krzysztof 198
 Malecka Teresa 50
 Małcużyński Witold 60
 Mateja Magdalena 115, 195
 Maupassant Guy de 136
 Mauresberger Adam 100
 Maziarski Jacek 112, 198
 Michałowski Kornel 56
 Michałowski Piotr 171, 199
 Michnik Adam 36, 48, 119, 143, 199
 Mieroszewski Juliusz 162, 187
 Miller Henry 136
 Miłosz Czesław 8, 16, 21, 34, 163, 199
 Mirkowicz Tomasz 161
 Modzelewski Karol 36

- Mołotow Wiaczesław 183
 Morstinowa Zofia 27
 Muszyńska Elżbieta 77, 199

 Najder Zdzisław 200
 Nałkowska Zofia 92
 Napoleon III, cesarz Francji 21
 Nasiłowska Anna 92, 199
 Niziołek Andrzej 111, 199, 200
 Norwid Cyprian Kamil 111, 161, 163
 Nycz Ryszard 114, 199

 Okopień-Sławińska Aleksandra 163, 199
 Olszewski Witold 143
 Orwell George 94, 161, 199
 Orzechowski Kazimierz 167, 169, 173, 199

 Parandowski Jan 63
 Peciak Andrzej 77, 199
 Piasecki Bolesław 100
 Piasecki Marcin 21, 195, 199
 Pilch Jerzy 111, 114, 199
 Piłsudski Józef 13, 34, 183
 Piwowarczyk Jan, ks. 18, 20, 27, 39, 199
 Polony Leszek 49, 50, 53, 199
 Prokofiew Siergiej 51
 Prorok Leszek 178
 Prus Bolesław 165
 Pruszyńska Joanna 8, 11, 14, 18, 23, 33, 35, 38, 73, 115, 158, 165, 173, 194

 Przerwa-Tetmajer Kazimierz 163
 Pszon Mieczysław 23, 36, 158
 Putrament Jerzy 92

 Reger Max 51
 Ribbentrop Joachim von 183
 Rochefort Henri de 21, 115, 173
 Rodak Magda 176, 198
 Rodak Paweł 176, 198, 200
 Röpke Wilhelm 39, 71, 123
 Rydzewski Zbigniew 13
 Ryńca Władysław 18, 21
 Ryszkiewicz Mirosław 8, 88, 89, 91, 195
 Rzymowski Wincenty 13

 Safian Zbigniew 143
 Sandauer Artur 16, 109
 Siedlecka Joanna 199
 Sinclair Upton 136
 Skalmowski Wojciech, pseud. Maciej Broński 98, 99, 179, 196
 Skoczylas Jerzy 196
 Skwarnicki Marek 116, 117, 200
 Skworz Andrzej 111, 199, 200
 Słojewski-Hamilton Jan 115
 Słomczyński Maciej 91
 Słonimski Antoni 33
 Sokorski Włodzimierz 53
 Sopyło Małgorzata 8, 147, 195
 Stalin Józef 27, 73
 Starewicz Artur 90, 96
 Starowieyska-Morstinowa Zofia 18, 58, 59, 118, 200

- Stasiński Piotr 111, 112, 200
 Staszic Stanisław 164
 Steinbeck John 136
 Stempowski Jerzy 140
 Stendhal, właśc. Marie-Henri Beyle 136
 Stomma Ludwik 112, 200
 Stomma Stanisław 11, 18, 27, 29, 30, 32, 72, 74, 115, 200
 Strawinski Igor 51, 55
 Sulikowski Andrzej 200
 Suszko Jerzy 8, 40, 41, 195, 200
 Szaruga Leszek, właśc. Aleksander Wirpsza 19, 92, 94, 102, 200
 Szczepański Jan Józef 18, 84, 85
 Szpakowska Małgorzata 96, 98, 99, 150, 200
 Szwaigier Krzysztof 50
 Szymanowski Karol 56
 Szymański Wiesław Paweł 85
 Szyndzielorz Karol 143
 Szyszka Michał 8, 39, 44, 58, 61, 62, 63, 71, 96, 154, 195

 Śliwiński Piotr 196
 Śmieja Wojciech 85, 200
 Święcicki Józef Marian 18

 Tarnawska-Kaczorowska Krystyna 50, 199
 Tatarkiewicz Władysław 13, 159
 Tejchma Józef 96, 200
 Tischner Józef 12, 142
 Toeplitz Krzysztof Teodor 184
 Tomaszewski Marek 41

 Trzebiński Andrzej 83
 Tubielewicz Mattson Dorota 63, 200
 Turowicz Jerzy 18, 20, 21, 25, 27, 28
 Tyrmand Leopold 11

 Uchański Wiesław 178
 Ujazdowski Kazimierz Michał 61, 62
 Ujejski Józef 13
 Uniłowski Zbigniew 8
 Urban Jerzy 43, 143
 Urbanek Mariusz 8, 9, 12, 14, 15, 24, 27, 29, 31, 32, 34, 36, 41, 42, 43, 45, 69, 75, 86, 87, 105, 106, 123, 137, 142, 195

 Wagner Richard 51
 Waldorff Jerzy 8, 9, 10, 11, 47, 48, 195
 Wałęsa Lech 42
 Wańkowicz Melchior 134
 Ważyk Adam 63
 Wiatr Adam 8, 49, 51, 52, 53, 54, 55, 195
 Wiechecki Stefan, pseud. Wiech 121
 Wierzbicki Piotr 9
 Winklowska Barbara 58
 Wiszniowska Monika 8, 44, 166, 195
 Wojna Ryszard 143
 Wojnowska Bożena 163

Woźniakiewicz-Dziadosz Maria
201

Woźniakowski Jacek 18

Wyka Kazimierz 7, 8, 16, 63, 64, 65,
66, 83, 84, 108, 201

Wyka Marta 7

Wyślouch Seweryna 100, 201

Wyszyński Stefan, kard. 165

Zabierowski Stefan 108

Zaworska Helena 189, 201

Zdziechowski Paweł 60

Zimand Roman 94, 176, 201

Ziomek Jerzy 91, 92, 117, 201

Zola Émile 136

Żakowski Jacek 18, 28, 173

Żeromski Stefan 62, 92, 201

Żółkiewski Stefan 8, 13, 125

Żukrowski Wojciech 32

Żychiewicz Tadeusz 18

Monika Wiszniowska

**“To the Beat of His Own Drum.”
On the Works of Stefan Kisielewski**

Summary

Stefan Kisielewski was a man of many talents. It is difficult to separate him as a private person from the phenomenon of Kisiel as an institution, Kisiel as a man from Kisiel the writer, publicist, composer, and politician. This monograph is an attempt to discuss his entire oeuvre, taking into account biographical aspects. The author presents Kisiel's legacy, using a chronological perspective on the one hand, and focusing her research on the individual genres cultivated by the author of *The Conspiracy* on the other. Starting with his debut in the interwar period, she characterizes his music criticism, journalism (on art, politics, and economics), short prose forms, and his diary, written largely at the turn of the 1960s and 1970s. The author devotes a lot of space to Stefan Kisielewski's novels, allowing us to see him primarily as an author of crime and political novels, which, when read today, may be particularly interesting because of their accurate portrayal of the atmosphere of everyday life in the Polish People's Republic, along with its grayness and hopelessness.

His column journalism in particular occupies a prominent place. Kisiel is shown to be a master of the genre, skillfully using this specific form to expose the absurdities of the reality of the time in order to disturb and to force readers to reevaluate their thought patterns. The author, analyzing selected columns, draws attention to both their diversity and their problematic variability, which depended largely

on changes in the political and social context. The main idea of the volume is to present the figure of the columnist, writer, and man who, throughout his life, fought against authoritarianism with his pen and defended the fundamental values of Western civilization. In addition, it emphasizes the universal and timeless significance of many of Kisiel's diagnoses and observations on moral and social issues.

Redakcja
Joanna Szewczyk

Projekt okładki na podstawie zdjęcia z 1981 r. autorstwa Andrzeja Mietkowskiego
Piotr Kossakowski

Korekta
Marzena Marczyk

Łamanie
Tomasz Kielkowski

Redaktor inicjujący
Paweł Radek

Nota copyrightowa obowiązująca do 31.10.2026
Copyright © 2025 by Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Sprzysyamy otwartej nauce. Od 1.11.2026 publikacja dostępna na licencji
Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe
(CC BY-SA 4.0)

 <https://orcid.org/0000-0002-3018-0466>
Wiszniewska, Monika
„Sam sobie sterem”: o twórczości Stefana
Kisielewskiego / Monika Wiszniewska.
– Wydanie I. – Katowice : Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego, 2025

<https://doi.org/10.31261/PN.4305>
ISBN 978-83-226-4591-8
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-4592-5
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Jordana 18, 40-043 Katowice
<https://wydawnictwo.us.edu.pl>
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Druk i oprawa:
volumina.pl Sp. z o.o.
ul. Księcia Witolda 7–9
71-063 Szczecin

Wydanie I. Ark. druk. 13,25. Ark. wyd. 10,5. Papier offset 90 g. PN 4305.
Cena 34,90 zł (w tym VAT)

Monika Wiszniowska – dr hab. prof. UŚ. Literaturoznawczyni, pracuje w Instytucie Nauk o Kulturze Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zajmuje się badaniem literatury faktu, jej przemianami w ujęciu historycznym i opisowym oraz problematyką aksjologiczną i historiozoficzną w literaturze ze szczególnym uwzględnieniem twórczości reportażowej. Autorka książek: *Stańczyk Polski Ludowej. Rzecz o Stefanie Kisielewskim* (2004), *Sztuka felietonu Stefana Kisielewskiego* (2013), *Literackie reprezentacje historii: świadectwa – mediatyzacje – eksploracje* (2013, współaut.), *Zobaczyć – opisać – zrozumieć. Polskie reportaże literackie o rosyjskim imperium* (2017).

Nieprzypadkowo monografia Moniki Wiszniowskiej proponuje charakterystykę felietonów Stefana Kisielewskiego właśnie dzisiaj. Rzeczywistość zagrożona autorytaryzmami potrzebuje wzorów skutecznego oporu opisywanych przez literaturoznawcze studia o rezyliencji. Przypomniany przez Wiszniowską Kisielewski wynalazł unikalny sposób na odzyskiwanie podmiotowej niezależności w świecie zniewolonych umysłów komunizmu. Zamiast frontalnych konfrontacji wybierał felieton, czyli formę lekką, przekorną, nieprzewidywalną, przewrotnie niepoważną. Uzyskiwał dzięki temu zdumiewająco obszerne pole manewru, a przede wszystkim możliwość nowej podmiotowej „samosterowności”.

Fragment recenzji wydawniczej prof. dr. hab. Tomasza Mizerkiewicza

Cena 34,90 zł (w tym VAT)

ISBN 978-83-226-4592-5

9

Więcej informacji

